

Geliş Tarihi : 21.06.2019
Kabul Tarihi: 17.12.2019

Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi
Journal Of Modern Turkish History Studies
XIX/39 (2019-Güz/Autumn), ss. 779-783.

Kitap Tanıtımı
Book Review

Kadri Unat, *Durmayalım Düşeriz- İktidardan Muhalefete CHP'nin Seçim Propagandaları, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2016,*

ISBN: 978-605-9221-41-2, 471 sayfa.

Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Türkiye'nin Siyasal Hayatı alanlarında akademik çalışmalar yürüten Kadri Unat tarafından kaleme alınan *Durmayalım Düşeriz- İktidardan Muhalefete CHP'nin Seçim Propagandaları* adlı kitap 2016 yılında yayımlandı. Yazarın, doktora tezinden ürettiği kitap Cumhuriyet döneminin ilk siyasi partisi ve ilk iktidar partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) 1927-1957 yılları arasındaki, genel seçim propagandalarını ele almaktadır.

27 yıl iktidarda kalan ve neredeyse Cumhuriyet tarihi ile bütünleşmiş bir siyasal yapılanma olarak yorumlanan CHP, bu durumun doğal ve aynı zamanda bilimsel bir gereği olarak Cumhuriyetin ilk yılları üzerine çalışma yapanların ele alması gerektiği bir konu haline gelmiştir. Bu bakımdan çalışma ele alınan konu ve dönem bakımından çeşitli bilim dallarında çalışan uzmanların çalışmalarına olgusal ve kısmen de teorik bir çerçeve sunmaktadır.

Kitabın kapağında yer alan görüntü ve yine kitabın isminde yer alan "*Durmayalım Düşeriz*" ifadesinin de yer aldığı afiş, İhâp Hulusi tarafından 1946 seçimleri için hazırlanan bir çalışmadır. İki şehirli ve iki köylü vatandaşın resmedildiği bu afişte yazarın da ifade ettiği gibi sık sık ulusalcı ve seçkin kimliği vurgulanan CHP'deki dönüşüm yansıtılmaya çalışılırken, aynı zamanda toplumsal cinsiyet, toplumsal sınıf, dini inanç ve yaş bağlamında herhangi bir ayırımı yönelmeden, toplumun tüm kesimlerini kucaklayan bir siyasal parti iddiası vurgulanmak istenmiştir (s. 239).

Kitap *Giriş* (ss.11-24) kısmı ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Kitap, yazarın çalışmasında yer verdiği konular hakkında değerlendirmelerinin yer aldığı *Sonuç* (ss. 447-457) kısmıyla son bulmuştur.

Kapsamı ve problemi açısından çalışma; Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk siyasal partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1927-1957 yılları arasında yapılan dokuz genel seçim sırasında yapılan seçim propagandalarını incelemektedir. Bu bakımdan çalışmanın yazarının da belirttiği üzere bu çalışma, bir siyasi parti ve seçim çalışması değil, Türkiye'nin siyasi tarihi bakımından önemli bir yere sahip olan CHP'nin genel seçimler sürecindeki propagandalarına odaklanmıştır. Çalışmada her seçim öncesinde seçim atmosferi ve önemli olaylar ele alınırken buna paralel olarak Türkiye'nin siyasi tarihi ve CHP'deki değişim dönüşüm değerlendirmeye alınmıştır. Çalışmanın genel kapsamı bu şekilde çizilirken temel problemi ise tek parti döneminde yapılan seçim propagandalarının hangi düzeyde olduğu, CHP'nin programları ile genel seçim dönemlerindeki söylemleri arasında bir paralelliğin olup olmadığı, çok partili yaşama geçildikten sonra dünya genelinde yaşanan dönüşümün CHP'nin program ve seçim propagandalarına ne ölçüde yansıdığı, tek parti dönemindeki seçim propagandaları ile çok partili dönemdeki seçim propagandaları arasındaki farkların ne olduğu ve bu konuda yaşanan dönüşüm olmuştur (ss.8).

Kitabın *Giriş* bölümünde (ss.11-24) CHP'nin söz konusu genel seçimlerdeki propagandalarının daha iyi analiz edilmesi ve kuramsal alt yapının oluşturulması amacıyla siyaset/politika, siyasi parti, demokrasi, seçim, siyasal iletişim, propaganda, propaganda türleri gibi bazı önemli kavramlar tanımlanmış ve bunların tarihsel gelişimi konusunda değerlendirmeler yapılmıştır. Bu kavramlar ele alınırken tarihsel gelişime paralel olarak birbirleriyle ilişkileri de ele alınmış ve çeşitli ülkelerden de örnekler verilerek kuramsal alt yapı kuvvetlendirilmeye çalışılmıştır.

Kitabın "*Cumhuriyet Halk Partisi'nin Kuruluşu ve Tek Parti Dönemi Genel Seçim Propagandaları*" isimli "*Birinci Bölümü*"nde (ss. 25-188) CHP'nin seçim propagandalarının daha iyi anlaşılabilmesi, analiz edilebilmesi için tarihsel olayların sürekliliği ve ilişki boyutu çerçevesinde Cumhuriyet öncesindeki siyasal partilere ve seçimlere yer verilmiştir. Yazar, Osmanlı Devleti'nin ilk siyasal örgütlenmelerini açıklamaya başlarken *Giriş* bölümünde yer verdiği "siyasal kriz teorisi" (ss.13-14) bağlamında değerlendirmeler yapmıştır. Yine bu bölümde, Tanzimat döneminden başlayarak yaşanan siyasal gelişmeler ele alınarak Osmanlı Devleti'nde monarşiden meşruti sisteme geçiş, bu dönemde kurulan cemiyet ve siyasi partiler, sırasıyla 1908, 1912 ve 1914 seçimleri ve bu seçimler esnasındaki seçim propagandaları ana hatlarıyla ele alınmıştır. Devamında CHP'nin kuruluş süreci ele alınarak Atatürk döneminde yapılan 1927, 1931 ve 1935 genel seçimlerindeki propaganda faaliyetleri ve İnönü döneminin ilk iki genel seçimi olan 1939 ve 1943 seçim propagandaları incelenmiştir. Çalışmada seçim kararlarının alındığı tarihler, propaganda faaliyetlerinin başlangıcı olacak şekilde bir yöntem belirlenirken, CHP'nin ikinci seçmen ve mebus seçimleri sürecindeki çalışmaları da seçim propagandaları kapsamında değerlendirilmiştir.

Kitabın “*Demokrasiye Geçiş Sürecinde Genel Seçimler ve CHP'nin Propagandaları*” isimli “*İkinci Bölümü*”nde (ss. 189-321) Türkiye’de çok partili siyasal yaşama geçişin nedenleri ve bu kapsamda yaşanan gelişmeler ele alınarak 21 Temmuz 1946 ve 14 Mayıs 1950 seçimleri öncesindeki seçim propagandaları incelenmiştir. CHP’nin muhalefette ve Demokrat Parti (DP)’nin iktidarda olduğu bu dönemde siyasal rekabet ve kullanılan dildeki farklılaşma propaganda faaliyetlerinde ve kullanılan yöntemlerde bir zenginleşme getirmiştir. Yazar seçim propagandalarındaki bu farklılığı verimli bir şekilde kullanmaya çalışmıştır. Çok partili yaşamın ortaya çıkardığı rekabet ve siyasal katılımın yoğunluğu ile siyasal partilerin kitlelere ulaşma çabasında kullandıkları daha profesyonel propaganda yöntemleri, seçmenlerle daha yakın temas sağlamak amacıyla seçim kararı alındıktan sonra yapılan geziler göze çarpmaktadır. Yazar bu doğrultuda seçim gezileri, bu seçimler esnasında yapılan mitingleri, siyasal toplantıları da seçim propaganda faaliyetleri kapsamında değerlendirmiş ve incelemiştir. Nitekim yeni siyasal partilerin kurulması ile genişleyen siyasal partiler yelpazesi beraberinde seçim propagandalarında değişim ve dönüşümün yaşanması ve aynı zamanda aktarım şekillerinin de değişimine yol açmıştır. Yazar, bu kaynak çeşitliliğinden yararlanarak seçim propagandalarını; broşürler ve seçim beyannameleri, yurt gezileri, mitingler ve siyasi toplantılar, seçim afişleri ve radyo gibi başlıklara ayırarak incelemiştir. Ayrıca siyasi partilerin seçim beyannamelerini de incelemiştir. Yazar, seçim propagandalarını aktarırken yer yer tematik yer yer kronolojik bir sıralama yöntemi tercih etmiştir.

Kitabın “*Cumhuriyet Halk Partisi'nin Muhalefet Yıllarındaki Genel Seçim Propagandaları*” isimli “*Üçüncü Bölümü*”nde (ss. 323-457) DP iktidarı döneminde yapılan 1954 ve 1957 genel seçimleri incelenmiştir. Dönemin siyasi havası ve önemli gelişmelerinin incelendiği bu bölümde, ilk olarak siyasi partilerin rollerinin değişmesiyle seçim söylemlerinde yaşanan değişimler öne çıkarılmıştır. DP’nin 1954 genel seçimlerinde dört yıllık iktidarı boyunca yapılan faaliyetlerin öne çıkarıldığı ve tek parti döneminde yaşanan olumsuzlukların seçmene hatırlatılarak CHP’den uzaklaştırılmaya çalışıldığını belirten yazar, DP’nin propaganda süreci boyunca “...kendisini dinamik, çalışkan, hizmet sunan, eser veren ve demokrasinin savunucusu bir parti olarak sunmuş, gerçekleştirdiği hizmetleri ve icraatları öne çıkarmış ve seçimleri kazanması halinde bu hizmetlerin devam edeceğini vurgulamıştır.”(s. 375). 27 yıllık iktidarı sona eren ve ana muhalefet partisi konumuna gelen CHP ile dört yıllık muhalefet konumundan iktidara yükselen DP arasında siyasal, ekonomik, anayasal ve dış politika dâhil birçok konuda yoğun bir çatışma halinin yaşandığı bu ortamda siyasal söylemler de aynı derecede sertleşmiştir. Nitekim seçim afişlerinin 1946 seçimlerinde kullanıldığı ve bu kullanımın 1950 ve 1954 seçimlerinde yoğunlaştığına dikkat çeken yazar, 17 Şubat 1954 tarihinde ise afişlerde resim kullanımının yasaklandığını ve muhalefet partisi olan CHP’nin seçim afişlerinde yer alan içeriğin seçim söylemleri ile paralellik arz ettiğini belirtmiştir (s. 376). 1954 genel seçimine yönelik CHP’nin

seçim propagandalarında ve afişlerinde DP iktidarının ekonomik ve mali politikalarının hedef alındığı yönünde değerlendirmeler yapılırken CHP'nin 1957 seçimlerine yönelik yayınladığı seçim beyannamesi, aynı zamanda seçim söyleminin temelini oluşturmuştur. CHP'nin 1957 genel seçimlerine yönelik propagandalarda mali ve ekonomik konuların dışında anti-demokratik uygulamaların kaldırılması, yargı özerkliği ve hâkim teminatının sağlanması, insan haklarına bağlı istikrarlı bir hukuk devletinin oluşturulması, Anayasa değişikliğine gidilerek Anayasa Mahkemesi'nin kurulması ve çift meclisli parlamenter sisteme geçilmesi, Cumhurbaşkanlığının tarafsızlığının korunması gibi iktidarın yetkilerini denetleyecek ve sınırlandıracak mekanizmaların oluşturulmasına yönelik prensipler ve izlenecek siyaset belirlenmiştir (ss. 405-406). DP'nin zaman içinde otoriterleşmesi ve CHP ile yaşadığı çekişme, seçim dönemlerinde söylemlere de yansımıştır. Bu sebeple yazar bu dönemdeki seçim propagandalarını ele alırken siyasi atmosferi ve seçim propagandalarını ilişkisel bir boyutta incelenmiştir.

Yazar *Sonuç* kısmında, Türkiye gibi ülkelerde yazılı ve sözlü siyasal propagandaların toplumsal tabakalarla iletişim açısından önemine vurgu yaparak, siyasal hayatın akışı içerisinde çeşitlenen ve etkisi artan siyasal propagandanın kamuoyunu etkileme oranını değerlendirmiştir. Sadece seçim sonuçları üzerinden seçim kampanyalarının başarılı olup olmadığı veya bunun tespiti konusuna da değinen yazar değişkenler ve örnekler üzerinden bazı sonuçlara varmıştır. CHP'nin seçim propagandalarının içeriği bakımından analizlerini *Sonuç* kısmında devam ettiren yazar, tek partili dönem ve çok partili siyasal yaşamda kullanılan temaların farklılığına dikkat çekmiştir. *Sonuç* kısmının akışında, çalışmada ele alınan genel seçimlerden bazıları üzerinde değerlendirmeler yapılmış ve bu değerlendirmeler yapılırken seçim sistemi, propaganda araçlarının yaygınlaşması ve değişimi, siyasal parti yelpazesinin genişlemesi, toplumun siyasal partilere ve uygulamalarına karşı tutumları, siyasal propagandaların dili vb. hususlara paralel olarak yaşanan değişim analiz edilmeye çalışılmıştır.

Kısaca tanıtımını yapmaya çalıştığımız, *Durmayaalım Düşeriz- İktidardan Muhalefete CHP'nin Seçim Propagandaları*, adlı kitap okuyuculara; temel olarak CHP'nin 1927-1957 yılları arasındaki genel seçim propaganda faaliyetlerini afişler, seçim beyannameleri, broşürler, görsel malzemeler, seçim dönemindeki yurt gezileri ve radyo yayını kaynaklarına dayalı olarak birtakım tespitleri ilişkisel bir çerçevede sunmaktadır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda sadece genel seçim propagandaları değil aynı zamanda siyasal geçmişi bakımından Türkiye'nin siyasal hayatında uzun bir tecrübeye sahip olan CHP'nin tek partili ve çok partili siyasal yaşamında yaşadığı değişimlerin neler olduğu ve bu değişimin genel seçim propagandalarına, seçimlerin havasına ve siyasal partinin programlarına ne ölçüde etkide bulunduğu aktarılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda CHP'nin çok partili siyasal yaşamda rekabet içinde olduğu diğer

siyasal partilerle olan ilişkileri bağlamında da değerlendirmeler yapılmıştır. Bu bakımdan çalışma, Türkiye'nin siyasal hayatının seyrini gözlemleme imkânı sunarken asıl olarak genel seçimler, seçim propagandaları, seçmen davranışları, siyasal parti programları gibi konularda çalışmalarını sürdüren uzmanlara kaynaklık arz edecek bir yere sahiptir.

Murat SOYSAL¹

1 Dr., Uşak Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü,
(murat.soysal@usak.edu.tr; muratsoysal3@gmail.com), (<https://orcid.org/0000-0003-2725-2681>).